

Kulturværdiudvalgets Årsberetning 2005

Indholdsfortegnelse

- [Forord](#)
- [Udvalgets arbejde i beretningsåret](#)
- [Forbehold](#)
- [Erhvervelser](#)
- [Henvendelse om et maleri af Karen Blixen](#)
- [Forhåndsgennemgangen](#)
- [Individuelle ansøgninger](#)
- [EU-forordningen om udførsel af kulturgenstande](#)
- [Kulturgenstande i privateje belagt med udførselsforbud](#)
- [Udvalgets økonomiske rammer](#)
- [Kulturværdiudvalgets sekretariat](#)
- [Illegalt udførte, stjalne bøger fra Det Kongelige Bibliotek](#)
- [Internetauktioner](#)
- [Undervisning i kulturværdiloven](#)
- [Regnskab for 2005](#)

Forord

Kulturværdiudvalget offentliggør herved sin 19. årsberetning siden ikrafttrædelsen den 1. januar 1987 af Lov nr. 332 af 4. juni 1986 om sikring af kulturværdier i Danmark.

Kulturværdiudvalget kan konstatere, at auktionsmarkedet er under fortsat udvikling, især under indflydelse af de muligheder, som Internettet giver. Udvalget har fokus på denne udvikling og de konsekvenser, det måtte have for Udvalgets arbejde med hensyn fx overvågning af området, informationsindsats om kulturværdilovgivningen mv. samt samarbejde med forskellige aktører på området.

I 2005 har Udvalget foretaget erhvervelser, som dels er finansieret ved tilvejebringelse af fondsmidler, dels af den resterende overførte kassebeholdning fra sidste år.

Året har ud over den sædvanlige administrative behandling af ansøgninger især været præget af et øget fokus på ulovlig handel med kulturværdier, herunder tyverier fra danske kulturinstitutioner, hvilket har givet anledning til drøftelser i udvalget med henblik på erfaringsudveksling samt initiativer til begrænsning af kriminaliteten.

Erland Kolding Nielsen
Formand

[Til toppen](#)

Udvalgets arbejde i beretningsåret

Kulturværdiudvalget har i 2005 afholdt 7 møder. Som et fast punkt på dagsordenen har Kulturværdiudvalget fra efteråret 2005 haft kulturarvsforbrydelser, hvor udvalgets

medlemmer gensidigt drøfter og udveksler informationer og erfaringer med henblik på at følge området tæt samt om muligt at begrænse kriminaliteten. Under Udvalgets drøftelser er det i øvrigt konstateret, at der i medierne har været en generelt øget opmærksomhed på handelen med kunst og kulturgenstande på især auktionsmarkedet, hvor pressen bl.a. har rettet fokus mod kriminalitet af forskellig karakter, herunder tilfælde af "insidertyverier", hvor ansatte på danske kulturinstitutioner har stjålet fra arbejdspladsen.

Udvalget har forhåndsgennemgået 34 auktionskataloger indeholdende 18.545 katalognumre over antikviteter, malerier, bøger, breve, manuskripter m.m.

Udvalget har behandlet 31 individuelle ansøgninger om tilladelse til udførsel af 96 genstande samt 49 samlinger af oldsager efter den danske lovgivning og 43 ansøgninger om tilladelse til udførsel af 507 genstande efter EU-lovgivningen. Se uddybende beskrivelser af de to ordninger nedenfor.

I september 2005 har sekretariatet modtaget et kort besøg af den administrative leder af den lettiske kulturværdiudvalgsinstitution, der var på studiebesøg i Danmark. Det var arrangeret og støttet af Nordisk Ministerråd med henblik på bl.a. at støtte videndeling mellem lettiske embedsmænd og relevante nordiske embedsmænd.

Herudover har Udvalgets sekretariat bidraget til udarbejdelsen af en i Sverige af EU finansieret rapport om ulovlig handel med kulturværdier til udgivelse i 2006. Bidraget hertil har primært bestået i formidling af kontakter til danske kulturinstitutioner i forbindelse med en større spørgeskemaundersøgelse, som indgår som dokumentationsmateriale i rapporten, der udgives af BRÅ (Brottsförebyggande Rådet). Desuden har Kulturværdiudvalget til brug for rapportens udarbejdelse via Kulturarvsstyrelsen i foråret 2005 stillet en arbejdsplads til rådighed for en undersøgelse af handel med kulturgenstande på internetauktioner. Endelig har sekretariatet i juni 2005 deltaget i et to-dages seminar i Oslo i forbindelse med rapportens udarbejdelse.

[Til toppen](#)

Forbehold

I forbindelse med forhåndsgennemgangen af auktionskataloger har Kulturværdiudvalget i 2005 taget 7 forbehold over for i alt 7 kulturgenstande: Udvalget tog forbehold for et portrætmaleri af storkøbmand Constantin Brun (1746-1836), malet af Jean-Laurant Mosnier (1743-1808), der var til salg som nr. 11 på Museumsbygningens Kunstauktioner nr. 38. På samme auktion tog Udvalget ligeledes forbehold for nr. 12, der var en buste forestillende Friederikke Brun, født Münter (1765-1835), signeret Johann Jürgen Busch (1758-1820).

Endvidere tog udvalget forbehold for en samling af 8 breve fra H.C. Andersen til fru Dorthea Melchior (1823-1885), der blev solgt som nr. 4250 på Bruun Rasmussens Kunstauktioner nr. 742.

På den samme auktion tog Udvalget forbehold for nr. 4014, et originalt, maskinskrevet manuskript til en ikke-udgivet roman betitlet "Den yderste Tid" af William Heinesen, samt nr. 4008, et ligeledes originalt, maskinskrevet manuskript af William Heinesen (1900-1991) til digtsamlingen "Arktiske Elegier og andre Digte". Endvidere tog udvalget forbehold for nr.

4206, et af Søren Kierkegaard (1813-1855) oprindeligt ejet eksemplar af Koranen.

På Bruun Rasmussens Kunstaktioner nr. 751 tog Udvalget forbehold for en stambog, oprindeligt hidrørende fra August Bournonvilles hustru Helene Bournonville (1809-1895), som blev udbudt til salg som nummer 3179, hvilket vil blive nærmere omtalt i næste årsberetning.

Bortset fra de nedennævnte erhvervelser fik de fremsatte forbehold ikke videre konsekvenser, idet genstandene ikke blev solgt til udenlandske købere.

[Til toppen](#)

Erhvervelser

I 2005 har Kulturværdiudvalget erhvervet 3 genstande/samlinger, hvoraf købet af de to genstande skyldes Udvalgets forhåndsgennemgang af auktionskataloger, idet der – som nævnt ovenfor – blev taget forbehold for et maleri samt en samling af H.C. Andersen-breve.

Maleri af Jean-Laurent Mosnier

På Museumsbygningens Kunstauktioner nr. 38 solgtes som katalognummer 11 et portrætmaleri af storkøbmanden Constantin Brun malet i Hamburg af den franske maler Jean-Laurent Mosnier (1743–1808) i år 1800.

Der er tale om et portræt, der både som type og i kunstnerisk kvalitet er enestående i national sammenhæng, idet maleriet fremstår som et enestående eksempel på den florissante handelsperiodes storbürgerlige selvopfattelse, og idet den portrætterede er en central person i dansk handels- og kulturhistorie.

Endvidere vurderede Udvalget, at portrættet sætter den danske historie og identitetshistorie i den florissante handelsperiode op til Napoleonskrigene i et klarere perspektiv, samtidig med at det kaster nyt lys over den tidlige guldalderkunsts umiddelbart tilgængelige forbilleder. Endelig lagde Udvalget vægt på, at portrættet ikke tidligere har været i handelen, således at offentlige samlinger har kunnet byde på det.

Kulturværdiudvalget besluttede på denne baggrund ikke at give udførselstilladelse og fremsatte overtagelsestilbud til hammerslagsprisen plus auktionsomkostninger, i alt kr. 1.500.000, hvilket ejeren accepterede. Købet blev finansieret med fondsmidler. Efterfølgende overdrog Udvalget maleriet til Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg Slot.

H.C. Andersens breve til familien Melchior

På Bruun Rasmussens Kunstauktioner nr. 742 solgtes som katalognummer 4250 en samling på 8 breve fra H.C. Andersen til familien Melchior.

Brevene indgår i en af de væsentligste og mest omfangsrige korrespondancer, som er bevaret fra H.C. Andersens sidste leveår. Den samlede korrespondance mellem H.C. Andersen og familien Melchior strækker sig fra det indledende bekendtskab i 1859 til digterens død i 1875, hvoraf disse 8 breve er skrevet på udlandsrejse nr. 26, som fandt sted i 1868.

Disse breve er betydningsfulde og væsentlige for forståelsen af digterens liv og værk i den

sidste periode af hans virke. Brevene, der er holdt i en åbenhjertig tone, indeholder beskrivelser af de miljøer, som H.C. Andersen færdedes i, og omfatter i øvrigt beklagelser over sygdom, små anekdoter og personlige beretninger om hans litterære virksomhed.

Endvidere afspejler brevene det forhold, at H.C. Andersens særlige relation til familien Melchior var præget af respekt, kærlighed og ukompliceret venskab, ligesom det har betydning, at det var fru Dorthea Melchior, som plejede digteren på dødslejet og skrev det sidste notat i digterens dagbog om hans ”sidste Suk”.

Kulturværdiudvalget besluttede på den baggrund ikke at give udførselstilladelse og fremsatte overtagelsestilbud til hammerslagsprisen plus auktionsomkostninger, i alt kr. 211.500, hvilket ejeren accepterede. Købet blev finansieret med fondsmidler. Efterfølgende overdrog Udvalget brevsamlingen til Odense Bys Museer.

Broholm-sagen

I maj 2005 afleverede en tysk statsborger efter forudgående aftale med Kulturværdiudvalget en samling oldsager, som han i 2001 havde erhvervet ved en auktion på Broholm Gods på Fyn.

Den pågældende samling blev deponeret på Nationalmuseet med henblik på Kulturværdiudvalgets vurdering af, om der kunne gives udførselstilladelse.

Den pågældende samling af oldsager stammer fra den såkaldte Broholm-samling, som blev skabt af en af dansk arkæologis pionerer godsejer, kammerherre N.F.B. Sehested (1813-1882), Broholm.

Genstandene stammer fra udgravninger fra egnen omkring Broholm Gods og gården Addithus ved Vejle, hvor kammerherre Sehested forestod en af verdens første detaljerede lokalundersøgelser, herunder eksperimentel-arkæologiske forsøg. En stor del af Broholm-samlingen blev publiceret i en samtidig udgivelse. Genstandene dokumenterer en arkæologisk virksomhed, der har stor forskningsmæssig betydning, fordi samlingen fra Broholm i flere henseender er enestående i arkæologisk sammenhæng.

På baggrund heraf besluttede Kulturværdiudvalget ikke at give udførselstilladelse og fremsatte overtagelsestilbud med udgangspunkt i den oprindelige købspris, der fastsattes til kr. 78.000 kr, idet en række enkeltdele siden var solgt fra, hvilket ejeren accepterede. Kulturværdiudvalget finansierede købet med midler fra kassebeholdningen. Efterfølgende overdrog Udvalget oldsagerne til Nationalmuseet.

[Til toppen](#)

Henvendelse om et maleri af Karen Blixen

Normalt omtales i Udvalgets beretning ikke henvendelser, der rettes til sekretariatet som led i den almindelige virksomhed, hvis henvendelsen ikke afstedkommer en egentlig sagsbehandling. Fra beretningsåret bør dig fremhæves en enkelt henvendelse, som kan have generel interesse.

Sekretariatet blev således i oktober 2005 kontaktet af direktøren for Karen Blixen Museet,

fordi museet havde fået oplyst, at et maleri, malet af Karen Blixen med titlen ”The Stuffed Owl”, som Karen Blixen i 1920 havde foræret Dennis Finch Hatton, af en dansk privatperson skulle sælges til en udenlandsk køber.

I givet fald skulle kulturværdilovens § 2, stk. 4, aktiveres, men Udvalget besluttede, at den nævnte (undtagelses-)bestemmelse ikke skulle bringes i anvendelse, idet maleriet ikke havde en karakter eller væsentlighed, som kunne berettige hertil. Uanset, at maleriet utvivlsomt havde betydning for Karen Blixen Museet, må maleriet efter de kriterier, som gælder for Udvalgets bedømmelse, anses for - isoleret set – ikke at besidde de fornødne kunstneriske eller kulturhistoriske kvaliteter. Hertil kommer, at Karen Blixen først og sidst er kendt for sin litterære produktion og i mindre grad for sit maleriske virke, hvilket også har indflydelse på vurderingen af maleriets betydning for den nationale kulturarv.

[Til toppen](#)

Forhåndsgennemgangen

En betydelig del af Udvalgets arbejde består i forhåndsgennemgangen af auktionskataloger. Fremgangsmåden i forbindelse med forhåndsgennemgangen er fastlagt i bekendtgørelsens § 9 og går ud på, at Udvalget før auktionen foretager en foreløbig gennemgang af kataloget og eventuelt en besigtigelse af visse genstande. Katalogerne skal være Udvalget og sekretariatet i hænde senest 10 dage før auktionen, for at man kan nå at gennemgå og forhåndsvurdere indholdet.

Udvalget meddeler på baggrund heraf, hvilke genstande og værker Udvalget på forhånd tager forbehold for, dvs. de genstande og værker, der ved salg til udlandet gennem efterfølgende ansøgning kræves forelagt Udvalget til nærmere bedømmelse og afgørelse, før en tilladelse til udførelse kan gives. Hvis en ansøgning om udførelstilladelse afslås, skal Kulturværdiudvalget i medfør af lovens § 11 fremsætte et købstilbud, der svarer til hammerslagsprisen med tillæg af auktionsomkostninger, svarende til købers nettokøbspris.

Forhåndsgennemgangen kan desuden bevirke, at Udvalget indstiller til Kulturministeren at træffe beslutning i henhold til lovens dispensationsbestemmelse, jf. § 2, stk. 4. Udvalget har i 1997 præciseret, at Udvalgets forbehold også kan omfatte genstande, der efterfølgende vil kræve indstilling til Kulturministeren. Katalognumre, for hvilke der ikke tages forbehold, kan omvendt frit udføres efter auktionen.

Kulturværdiudvalget havde i 2005 aftaler med 3 auktionshuse (Ellekilde, Museumsbygningen og Bruun Rasmussen) om forhåndsgennemgang af kataloger.

[Til toppen](#)

Individuelle ansøgninger

Det fremgår af lovens § 11, at Kulturværdiudvalget skal fremsætte et tilbud om erhvervelse af genstanden til markedsprisen, såfremt en ansøgning om udførelstilladelse afslås. Genstandens værdi fastsættes efter råd fra særligt sagkyndige. Som rådgivere for Udvalget er udpeget Foreningen af Auktionsledere i Danmark, Dansk Antikvitethandler Union, Den

Danske Antikvarboghandlerforening og Kunst- og Antikvitethandlerringen.

Kulturværdiudvalget har i 2005 modtaget 31 individuelle ansøgninger for kulturgenstande i privateje. 3 af ansøgningerne angik midlertidig udførelse til udlandet, hvilket blev givet. De resterende 28 ansøgninger gav Udvalget en definitiv udførselstilladelse til, bortset fra 2 enkeltdele fra oldsagssamlinger, idet det drejede sig om en lille todelt spidsnakket økse af danienflint samt en fladhakke af sten af sjælden mesolitisk form.

[Til toppen](#)

EU-forordningen om udførsel af kulturgenstande

Efter etableringen af det indre marked, hvor grænsekontrol som hovedregel bortfalder mellem EU-landene, er det dog besluttet, at de enkelte EU-landes nationale kulturbeskyttelsesregler fortsat er gældende. Etableringen af det indre marked har således intet ændret ved den danske kulturværdilov eller den praksis, der er gældende for loven. Det er fortsat denne lov, der regulerer, hvornår og under hvilke betingelser der kan nedlægges forbud mod udførsel af kulturgenstande fra Danmark til såvel EU-lande som lande udenfor EU.

For at styrke de nationale beskyttelsesinteresser er der tillige skabt et fælles regelsæt, der skal hindre ulovlig udførsel af kulturgenstande ud over EU's fælles toldgrænser i henhold til Rådets Forordning nr. 3911/92 af 9. december 1992, om udførsel af kulturgoder. Forordningen trådte i kraft 1. april 1993. Disse regler om udførsel til lande uden for EU betyder, at der ved udførsel af bestemte kulturgenstande skal foreligge en udførselstilladelse, og at der i disse tilfælde skal anvendes en særlig europæisk ansøgningsformular. Ligesom det er det danske Kulturværdiudvalg, der administrerer den danske lov, er det også Udvalget, der administrerer det fælles EU-regelsæt for det danske område.

Ansøgninger om udførsel af kulturgenstande til tredjelande skal således også fremsendes til Kulturværdiudvalget, der i hvert enkelt tilfælde træffer beslutning om udførselstilladelse. Der er visse forskelle i de to regelsæt med henblik på kategorier og værdigrænser, og ordningen indebærer, at der også skal søges om udførselstilladelse i en række tilfælde, hvor en tilladelse ikke er nødvendig efter den danske kulturværdilov. Kulturministeriet har tidligere udsendt en vejledning, der bl.a. præciserer de områder, der er dækket af denne ordning.

Kulturværdiudvalget har i 2005 modtaget 43 ansøgninger om udførsel af 507 enkeltværker i henhold til EU-forordningen. De 39 af ansøgningerne kom fra museer og privatpersoner, som ønskede en midlertidig udførsel til udstillinger eller undersøgelser i udlandet. De sidste 4 ansøgninger omhandlede en definitiv udførselstilladelse.

[Til toppen](#)

Kulturgenstande i privateje belagt med udførselsforbud

Ved udgangen af 2005 er følgende udenlandsk privatejede kulturgenstande, som alle befinder sig i Danmark, belagt med udførselsforbud:

1. C.W. Eckersbergs maleri *Fruentimmer paa Gaden i Blæst efter Regn* (1830), 1996;
2. Carl Blochs portrætmaleri af *H.C. Andersen* (1869), 1997;

3. Wilhelm Marstrands maleri *Liggende Model* (1833), 1998;
4. C.W. Eckersbergs maleri *Udsigt gennem en Dør til løbende Figurer* (1845), 1998.

Endvidere er ved udgangen af 2005 følgende danske privatejede kulturgenstande, som alle befinder sig i Danmark, belagt med udførselsforbud:

1. Laurids Tuxens maleri *Man rejser sig fra bordet* (1906), 1991.
2. En *Amati violin* (1627), 2001.

Årstallet i parentes henviser til oprindelsesåret, mens det andet årstal angiver året for nedlæggelse af udførselsforbud.

[Til toppen](#)

Udvalgets økonomiske rammer

Regeringen besluttede ved finansloven for 2002 at ændre finansieringsprincippet for erhvervelse af genstande belagt med udførselsforbud efter lovens § 11. Det fremgik af bemærkningerne til finansloven, at ”udgifter til formålet afholdes fra 2002 af den statslige institution, under hvis område erhvervelsen hører. Udgiften vil kunne afholdes foreløbigt af ministeriets reserver”.

Kulturværdiudvalgets drift afholdes via Kulturarvsstyrelsen.

[Til toppen](#)

Kulturværdiudvalgets sekretariat

Kulturværdiudvalgets sekretariat er henlagt til Kulturarvsstyrelsen og blev i beretningsåret varetaget af kontorfuldmægtig Eva Arnfeldt Jensen. Udvalgets juridiske sekretær var indtil 1. juli 2005 fuldmægtig, cand.jur. Camilla Mynster, der herefter afløstes af fuldmægtig, cand.jur. Jacob Christian Bertram.

[Til toppen](#)

Illegalt udførte, stjålne bøger fra Det Kongelige Bibliotek

I sagen om de 76 illegalt udførte, stjålne bøger fra Det Kongelige Bibliotek, der blev solgt i perioden 1998-2001 gennem det britiske auktionshus Christie's og det amerikanske auktionshus Swann Galleries i New York, har Kulturværdiudvalget modtaget svar fra alle adspurgte udenlandske parallelmyndigheder i EU-landene om deres vurderinger af retstilstanden for vindikation og tilbagelevering, herunder procedurerne herfor, idet national lovgivning finder anvendelse.

Kammeradvokaten er Udvalgets rådgiver i sagen og har på baggrund af en henvendelse fra Udvalget i maj til Kulturministeriet afgivet indstilling i sagen til ministeriet, der har afgørelseskompetencen, for så vidt angår sagens retlige og økonomiske konsekvenser.

Udvalget betragter herefter sit arbejde med sagen som afsluttet.

[Til toppen](#)

Internetauktioner

Kulturværdiudvalget har i løbet af 2005 fortsat haft opmærksomheden rettet mod det ikke ubetydelige salg af kulturgenstande på Internettet. Internetauktionerne er ikke omfattet af Udvalgets forhåndsgennemgang, og overholdelse af kulturværdilovgivningen er dermed ikke overvåget på samme måde som almindelige auktioner.

Som tidligere nævnt i denne årsberetning har Kulturværdiudvalgets sekretariat i årets løb bidraget til udarbejdelsen af en rapport, som bl.a. har undersøgt markedet for internetauktioner. En af konklusionerne, der i øvrigt indgår i den endelige rapport, er, at det imidlertid kun er i yderst begrænset omfang, at genstande, der udbydes på en internetauktion, er omfattet af kulturværdiloven.

Formentlig skyldes dette, at de optimale priser for genstande, omfattet af kulturværdiloven, bedst opnås på de traditionelle auktioner, som køberne med interesse herfor er vant til have opmærksomheden rettet imod. Det bemærkes i øvrigt, at fx Bruun Rasmussen Kunstauktioner og Museumsbygningens Kunstauktioner udover det trykte katalog nu også annoncerer på Internettet med henblik på at henvende sig til en bredere kundegruppe. Tilmed gør det sig gældende, at Bruun Rasmussens Kunstauktioner, landets største auktionshus, både afholder traditionelle auktioner og internetauktioner.

Da Kulturværdiudvalget har aftale om kataloggennemgang med blandt andre Bruun Rasmussen Kunstauktioner, som således er fortrolig med kulturværdiloven, er overvågningen af det danske marked for internetauktioner – også efter en samlet vurdering - næppe så problematisk som tidligere antaget.

Som det fremgår, udvikler markedet for internetauktioner sig imidlertid hurtigere og mere smidigt end de traditionelle auktioner, men i fortsat vekselvirkning med det traditionelle auktionmarked, hvorfor Kulturværdiudvalget løbende har fokus på området i relation til betydningen for Kulturværdiudvalgets arbejde.

[Til toppen](#)

Undervisning i kulturværdiloven

Sekretariatet har ved fuldmægtig, cand. jur. Camilla Mynster og Udvalgets formand i løbet af året forestået ekstern undervisning i lov om sikring i kulturværdier i Danmark for medarbejdere i SKAT.

[Til toppen](#)

Regnskab for 2005

Fra 2004 overførtes til 2005 et akkumuleret beløb på 371.778 kr. Der er ikke bevilget midler i

2005.

I 2005 har Kulturværdiudvalget afholdt en udgift på 78.000 kr. til erhvervelse af oldsagerne fra Broholm-samlingen. Erhvervelsen af portrætmaleriet af Mosnier blev finansieret med fondsmidler. Udgiften til H.C. Andersen-brevene er ikke afholdt i årets løb, men vil fremgå af næste års regnskab.

Kulturværdiudvalget, d. 22. maj 2006.

[Til toppen](#)